

REFORMPROGRAMMET

2021-2022

Inledning

Socialdemokratin vill låta demokratins ideal sätta sin prägel på hela samhällsordningen för att därigenom ge var och en en möjlighet till ett rikt och meningsfullt liv. I detta syfte vill socialdemokratin omskapa samhället, så att bestämmanderätten över produktionen och dess fördelning läggs i allas händer – inte bara några få. För den demokratiska socialismen är målet att medborgarna frigörs från alla former av förtryck. Samhället är alltid i förändring och därför måste politiken vara i ständig rörelse. De politiska förslagen ska inte bara följa samhällsförändringen, utan bidra till att driva utvecklingen framåt.

Målet om en klasslös, jämlik, jämställd och solidarisk värld har alltid varit viktigt men gör sig särskilt påmint när klyftorna i samhället växer och den globala oron ökar. Vi ser att steg på vägen mot att uppnå detta är genom ett skattesystem som främjar jämlikhet, ett mer hållbart arbetsliv, satsningar på klimat och miljö, ett studiemedel som breddar rekryteringen till högre utbildning samt att fler ges möjlighet att få sin första bostad. Genom reformism skapar vi stegvis ett bättre samhälle för alla.

Det här är det Socialdemokratiska studentförbundets reformprogram med inriktning på fem utvalda områden.

Programmets syfte är att skapa en röd tråd från det allmänpolitiska programmet och utgör fokusfrågor för förbundets arbete under det kommande verksamhetsåret. Programmet revideras på varje kongress.

Ambitionen är att presentera dagspolitiska reformer med en genomförbarhet på en till två mandatperioder. Det är vår uppgift att driva en idédebatt som tar avstamp i verkligheten och som möjliggör ett djupare samtal om hur vi kan tänka nytt kring klassiska socialdemokratiska reformer. Programmet används med fördel i opinionsbildning, studieverksamhet, idéproduktion och idédebatt. Målet är att förslagen ska utgöra grunden i en aktiv socialdemokratisk reformpolitik.

Innehåll

Inledning 2

Framtidens studiemedel 4

En ny social bostadspolitik 6

Ett hållbart arbetsliv 8

Ett grönt systemskifte 10

En skattereform för jämlikhet 12

Framtidens studiemedel

Samhället står under de kommande åren inför stora utmaningar. Vi kan se hur det saknas personal inom välfärden och hur digitalisering samt automatisering omstöper arbetsmarknaden. Samtidigt ställs det allt högre utbildningskrav. Studiemedelssystemet kan spela en avgörande roll som en av lösningarna på de utmaningar vi ser, men då krävs förändringar.

Dagens studiemedelssystem är inte anpassat för att arbetstagare kan behöva omskola sig vid flertalet tillfällen under sitt yrkesliv. Vi har heller inte gjort tillräckligt för att säkerställa att alla har reella möjligheter att ta del av eftergymnasial utbildning. Dock bör det alltid ha i åtanke att universiteten och högskolorna utgör viktiga bildningsinstitut.

Förändringarna i studiemedelssystemet bör ur ett socialdemokratiskt perspektiv ses som önskvärda investeringar för att upprätthålla vår välfärd i hela landet, samtidigt som vi säkerställer att alla har likvärdiga möjligheter att ta del av eftergymnasial utbildning.

Därför föreslår S-studenter:

- **En höjning av studiemedlet.** Studenters socioekonomiska bakgrund ska inte styra möjligheten att studera en eftergymnasial utbildning. Idag går studenter back med flera hundratals kronor varje månad, vilket gör det svårare för studenter från socioekonomiskt svaga hem att på riktigt studera på heltid. Därför bör studiemedlet höjas. Bidragsdelen bör utgöra en större del av det totala studiemedlet för att motverka trenden gentemot ökad privat skuldsättning. S-studenter vill att hälften av det totala studiemedlet ska utgöras av studiebidraget.
- **Antal veckor med studiemedel utökas.** Då allt fler kommer studera längre och vid återkommande tillfällen under sitt yrkesliv behöver antalet beviljade veckor med studiemedel öka från 240 veckor till 320 veckor. Behovet stärks när utbildningar förlängs, såsom läkarprogrammet som nu uppgår till 240 studieveckor.
- **Ett studiemedel för ett livslångt lärande.** S-studenter vill inte enbart att antalet veckor med studiemedel ska utökas. Studiemedlet bör även utformas så att studiemedelsveckor kan användas och återanvändas när återbetalning har skett. På så vis kan en student som avslutat eller pausat sin utbildning och påbörjat återbetalning av sin studieskuld till CSN tjäna tillbaka studiemedelsveckor i samma takt som återbetalning sker.
- **Separera bidrag och lån i antal veckor med studiemedel.** I dagsläget förbrukas antalet veckor i CSN oavsett om individen väljer att enbart ta bidrag eller både bidrag och lån. För att fler ska kunna prova på högre utbildning och för att utöka möjligheten att läsa kurser innan studenten bestämmer utbildningsinriktning bör veckorna separeras med lån och bidrag. Det innebär att studenten kan välja att

exempelvis bara ta studiebidrag utan att förbruka sina veckor i lika hög utsträckning.

- **Införande av nedskrivning av studielån för bristyrken inom välfärden samt för kompetensförsörjning i gles- och landsbygd.** Studiemedlet bör i ökad utsträckning användas som arbetsmarknads- och landsbygdspolitisk åtgärd. Detta kan ske genom nedskrivning av studielån för studenter som arbetar inom ett bristyrke inom välfärden eller som bosätter sig i en kommun med extra utmaningar inom kompetensförsörjning. På så vis får samhället ytterligare verktyg för att garantera kvaliteten i välfärden och uppnå målet om att hela landet ska växa. En modell för nedskrivning som nyttjas i andra länder och som kan utgöra en inspiration är att tio procent av lånet skrivs av årligen. Som motkrav bör personen förslagsvis antingen arbeta inom yrket minst 50 % av en heltidstjänstgöring eller vara skriven i kommunen under hela det föregående året. De två modellerna för nedskrivning kan även med fördel kombineras.
- **Indexera studiemedlet till inkomstbasbeloppet.** Studenter har i allt snabbare takt blivit relativt sett fattigare än Sveriges övriga löntagare. För att minska klyftorna och minska alternativkostnader mellan jobb och studier bör studiemedlet indexeras mot inkomstbasbeloppet istället för prisbasbeloppet.

En ny social bostadspolitik

Goda bostäder åt alla är en fundamental del av ett socialdemokratiskt välfärdssamhälle. Att kunna hitta och ha råd med en bostad är en del av den enskildes frihet, värdighet och möjlighet att följa sina drömmar. Samhället fungerar bättre när människor kan flytta för att ta del av arbete och utbildning där behovet och möjligheterna finns. Det är också en viktig fråga i förebyggandet av mäns våld mot kvinnor och för den sociala säkerheten i samhället, då bostadsmarknaden idag förhindrar separationer. Men tyvärr är vi långt ifrån att nå målet om bostad som en grundläggande social rättighet.

Sedan 1990-talet har bostadsbyggandet i Sverige gått från att drivas av offentliga investeringar till att lämnas åt marknaden. Det har lett till att byggandet inte hängt med befolkningsutvecklingen samt att boendekostnaderna i nyproduktionen blivit så höga att människor med vanliga inkomster inte har råd att bo i nybyggda bostäder. Hela samhället far illa av den bostadskris och segregation som uppstått.

Istället behövs en rejäl reform av bostadspolitikerna som presenterar lösningar på hur bostadsbyggandet ska finansieras och hur människor med låga inkomster ska kunna efterfråga goda bostäder.

Därför föreslår S-studenter:

- **Ökade subventioner för att bygga fler billiga bostäder.** Existerande bostadssubventioner utvecklas för att finansiera gröna, hållbara och billiga bostadsbyggen. Subventionerna dimensioneras för att tydligt påverka bostadsbyggandet, i synnerhet mot billiga hyreslägenheter. Stödet anpassas utefter bostadsbehovet och med utrymme för regionala variationer så att bostadsbristen kan byggas bort i hela landet.
- **Ett statligt byggbolag och stärkt allmännytta.** Ett statligt byggbolag inrättas med uppgift att bygga lägenheter, främst hyresrätter och pressa kostnaderna för nyproduktion. Allmännyttans vinstkrav bör avskaffas. Det skulle stärka deras möjligheter att bygga bostäder utifrån behov. Bristen på konkurrens i byggsektorn och bristen på bostäder generellt har bidragit till en drastisk prisökning och skapar en ojämlik bostadsmarknad som hotar människor frihet och samhällets utveckling.
- **Stärkt regional planering och ökade krav på kommunerna.** Den regionala bostads- och utvecklingsplaneringen ska stärkas juridiskt vilket innebär att det kommunala planmonopolet inskränks. Staten ska kunna bötfälla kommuner som inte lever upp till sina bostadsförsörjningsprogram. Kommuner ska kunna få ekonomisk kompensation för marknadsvärdesförluster vid nybyggnation av hyreslägenheter.
- **En studentbostadsgaranti och ett hyrestak.** Bristen på bostäder och höga

hyror är ett särskilt stort problem för studenter. Därför vill vi se ett hyrestak för studentlägenheter införs, där hyran för en studentlägenhet med ett rum inte bör övergå 30% av studiemedlet. En ettårig bostadsgaranti för inflyttande studenter införs.

- **Ett reformerat bostadsbidrag.** Bostadsbidraget ska höjas för att följa den allmänna prisnivån i samhället. För att motverka barnfattigdom ska en särskild höjning göras riktat på barnfamiljer. Åldersgränsen för bidraget ska tas bort och inkomstgränsen ska ställas i relation till hushållets försörjningsansvar för att gynna ensamstående föräldrar. För att öka studenters betalningsförmåga för bostäder och underlätta studenternas ansträngda budget ska ett allmänt och generellt bostadsbidrag för studenter inrättas sam att administrering av detta läggs på CSN.

Ett hållbart arbetsliv

Arbetsmarknaden har till följd av samhällsutvecklingen förändrats från vad den en gång varit. Ny teknik där man ständigt håller sig uppdaterad, framväxten av allt fler otrygga anställningar och arbetsförhållanden där gränsen mellan arbete och fritid suddas ut har gjort att vi måste anpassa oss efter ett nytt landskap.

Som arbetstagare ska man kunna återhämta sig från arbetet och låta kroppen vila utan att behöva oroa sig över om man har råd att vara sjuk. Psykisk ohälsa och sjukskrivningar ökar i samhället, därav är det av vikt för arbetstagarna men även för samhället att man har tillräcklig tid för att återhämta sig under sin ledighet. Den svenska modellen bygger på att arbetsmarknaden ska vara trygg, säker och jämlik och att då kunna organisera sig är något vi anser är självklart.

Därför föreslår S-studenter:

- **Införande av en sjätte semestervecka.** Fritid har ett värde som inte går att ersätta genom högre lön eller andra förmåner. Att kunna återhämta sig från arbetet är en social rättighet och något vi bör värdesätta ytterligare. I takt med att psykisk ohälsa och sjukskrivningarna ökar i samhället är det av vikt att se till att låta arbetare återhämta sig. Denna utveckling är inte bara skadlig för den enskilda individen men även för den svenska arbetsmarknaden i det långa loppet. Det har gått mer än 40 år sedan den femte semesterveckan infördes och det är dags att ta nästa steg.
- **30 timmars arbetsvecka.** Dagens arbetsförhållanden är på många sätt ohållbara. Samtidigt ser vi en stadigt ökande produktivitet, vilket skapar utrymme för en arbetstidsförkortning. Genom sänkt arbetstid kan vi förbättra människors livskvalitet, skapa bättre förutsättningar för en meningsfull fritid och öka jämlikheten.
- **Avskaffa karensavdraget.** Att arbetstagare känner en rädsla för förlorad inkomst när de blir sjuka är inte förenligt med en trygg arbetsmarknad. Detta eftersom karensavdraget medför ett löneavdrag den första sjukdagen och därefter ersätts med 80 % av lönen. Ett avskaffande av karensavdraget kan ses som ett medel – både för att vända utvecklingen inom psykisk ohälsa kopplat till arbetslivet, men även som ett sätt för att jämna ut maktbalansen mellan arbetsgivare och anställda på en arbetsmarknad som utvecklats allt mer till kapitalets fördel.
- **Gör fackavgiften avdragsgill.** Den svenska modellen bygger på en jämn balans mellan arbetsgivare och arbetstagare, något som inte sker när löntagare i samma

utsträckning inte får dra av sina fackliga utgifter. Att det är möjligt för företagare att dra av sina avgifter till arbetsgivarföreningar men inte för arbetstagare är inte förenligt med målet att jämna ut maktbalansen mellan arbetsgivare och anställda.

- **Stärk arbetsrätten.** Timanställningar, gigjobb, hyvlingar och sms-anställningar är tecken på en allt otryggare arbetsmarknad. Arbetsrätten behöver därför stärkas för att förhindra dagens missbruk av allmän tidsbegränsade anställningar samt garantera rätten till heltid och trygga arbetsvillkor för alla. Som ett led i detta behöver anställningsformen allmän visstid avskaffas.
- **Individualisera föräldraförsäkringen.** En viktig fråga för jämställdheten. Med en individualiserad föräldraförsäkring jämnas kvinnors och mäns livsinkomster ut. Kvinnors löner stagnerar runt 30, medan männens fortsätter uppåt. Detta beror i stor utsträckning på att kvinnor är borta från arbetsmarknaden vid barnafödelse och diskrimineras av sin arbetsgivare. Med en individualiserad föräldraförsäkring ges möjlighet till tidig anknytning till båda föräldrar för barnet. Normer och arbetsgivares förväntningar gör att många pappor inte tar ut lika mycket föräldraledighet som de skulle vilja. En individualisering skulle hjälpa till att bryta de normerna och förväntningarna att komma tillbaka direkt.

Ett grönt systemskifte

Klimathotet är vår tids största samhällsutmaning. Målet om 1,5 graders uppvärmning kommer inte att nås om vi inte vågar ta krafttag. Dagens miljö- och klimatpolitik är inte tillräckligt ambitiös. Lösningen på klimatkrisen är gemensam och vi måste ändra systemet från grunden. En verkningsfull klimatomställning måste bygga på ett systemskifte, där klimatsmart verksamhet premieras och utsläpp blir alltmer olönsamma. Denna princip bör genomsyra skattesystemet, investeringsmöjligheterna och incitamenten för konsumtion. En rättvis omställning innebär att demokratin måste ta kontroll över utvecklingen av utsläppen och att omställningens kostnader solidariskt delas baserat på bärkraft. Detta gäller inte minst de stora bolag som bidragit till klimatkrisen.

Därför föreslår S-studenter:

- **Beskatta utsläpp och avveckla subventionerade utsläpp.** Samtidigt som det investeras i gröna sektorer måste tillväxten minska i andra delar av ekonomin. S studenter vill därför se en övergripande förändring av de skatter och subventioner som existerar i syfte att så fort som möjligt minska utsläppen av växthusgaser. Därför vill vi se ett avvecklande av den stora majoriteten av de runt 30 miljarder kronor som läggs på klimatskadliga subventioner per år, vilket inkluderar att avveckla reseavdraget i storstadsregioner och minskat stöd till flygsektorn. Vi vill även se höjd koldioxidskatt och höjda trängselskatter i storstäderna. Detta bör följas av en kompensering till grupper som bär en oproportionerligt stor del av den nya skattebördan, detta kan till exempel ske via riktade bidrag till drabbade landsbygdskommuner.
- **Inrätta en grön investeringsbank.** Höga transaktionskostnader, bristande tillgång till kapital och kanske främst en uppfattning om högre risker gör att investeringar i gröna projekt ofta uteblir. En grön investeringsbank har som syfte att motverka detta genom att aktivt arbeta med riskminimering för investeringar i gröna projekt, förse gröna projekt med kapital och tillhandahålla förmånlig ränta för gröna investeringar. En sådan institution bör vara statligt ägd, vända sig mot såväl privat som offentlig sektor samt samarbeta med Sida gällande investeringar i utlandet som rör svenska företags produktionskedjor.
- **Anpassa det ekonomiska ramverket efter investeringsbehov.** Det strikta ramverket för de offentliga finanserna hindrar idag det offentliga från att genomföra de långsiktiga investeringar som krävs för en grön omställning. Den gröna omställningen ska genomföras – även om det innebär en ökad offentlig skuldsättning. Därmed tillåts offensiva och omfattande investeringar i infrastruktur, ny grön teknik såsom framställning av stål utan koldioxid samt forskning och metoder för koldioxidlagring och minusutsläpp.
- **Begränsa flyget.** Svenskarnas flygande ökar varje år och den nyligen införda

flygskatten ser inte ut att ändra situationen märkbart. Detta kombinerat med att flyget står för oerhörda mängder utsläpp skapar en ohållbar situation. Flygandet är fortfarande väsentligt för vissa regioner i Sverige, speciellt där järnvägen inte är tillräckligt utbyggd. Det är därför rimligt att restriktioner som införs på flyget bärs av människor som har tåg som ett rimligt och enkelt alternativ. S-studenter föreslår därför en höjning av flygskatten för utlandsflyg samt ett införande av progressiv flygskatt, graderat utifrån samma kategorier som dagens flygskatt, samt ett förbud mot inrikesflyg där motsvarande resa med alternativt färdmedel tar mindre än fem timmar.

- **En mer ambitiös klimatpolitik på EU-nivå.** Den akuta klimatkrisen kräver djärva satsningar och kraftiga åtgärder för att undvika att passera det beryktade 1,5 gradersmålet. Sverige kan inte ensam åstadkomma tillräcklig förändring om det råder ett "race to the bottom" i klimatstandard på den globala marknaden. Här kan EU på överstatlig nivå hjälpa till genom att sätta upp ambitiösa och gemensamma klimatmål som sätter press på medlemsstater. Således kräver vi mål på netto-noll utsläpp till 2035, samt ett delmål på 65% reduktion till 2030. Vi vill också se att utsläppsrätthandelssystemet utökas till fler sektorer. Utsläppsrätterna ska dessutom skrivas av i en snabbare takt. Ett prisgolv på utsläppsrätter ska införas på EU-nivå. En europeisk gränjusteringsmekanism för koldioxid (även kallad klimattull) ska införas.
- **Stärk Sveriges järnvägar.** Fungerande och utvecklade järnvägar är en förutsättning för ett minskat flygande. De svenska järnvägarna präglas av kraftiga förseningar och dyra resor. Avreglering och minskat underhåll har varit allvarliga felsteg som försämrat järnvägens kapacitet och därmed vår förmåga att ställa om till ett mer hållbart resande. Därför vill vi under kommande mandatperioder rusta upp den befintliga järnvägen och förstatliga järnvägstrafiken, förstatliga järnvägsunderhåll och öka resurser till järnvägen. Det sker en grön nyindustriell omställning i norra Sverige och därför bör vi öka infrastrukturesatsningar för att främja en progressiv klimatomställning. Prioritera utbyggnad av dubbelspåriga järnvägsspår. Dessa resurser och utbyggnationer ska fördelas jämnt över landet.

En skattereform för jämlikhet

Ett välfungerande skattesystem ska klara att bära en allt mer ambitiös och jämlik välfärd. För att uppnå det ändamålet måste det nuvarande skattesystemet effektiviseras och reformeras. En ny skattereform måste genomsyras av både effektivitet och progressivitet. För att välfärden även i framtiden ska kunna utvecklas och möta befolkningens behov behöver en ny skattereform öka det totala skatteuttaget markant. I en tid då klyftorna ökar och tryggheten minskar för de som inte har resurser är det orimligt att ha ett skattesystem som inte kräver mer av de som har allra mest. S-studenter föreslår därför både en höjning och en växling av skatten ske för att ta ett steg närmare ett mer jämlikt samhälle.

Därför föreslår S-studenter:

- **Höjda kapitalskatter.** Sverige har idag ett skattesystem som främst gynnar de allra rikaste då inkomster på kapital ofta inte beskattas i samma grad som arbetsinkomster. För att säkra välfärdens framtida finansiering och möjliggöra klimatomställningen behöver den totala skattenivån öka. Detta behöver göras på ett sätt som säkerställer att de som tjänar mest också bidrar mer. Därför föreslår S-studenter markant höjda och enhetliga kapitalskatter. Det duala beskattningssystemet bör slopas i samband med nästa skattereform, till förmån för ett progressivt system där arbetsinkomster och kapitalinkomster beskattas tillsammans i en gemensam skattesats. Vi vill även trappa av jobbskatteavdraget och genomföra internationella samarbeten mot skattesmitning. S-studenter vill även ta bort den orättvisa skatteflyktan där de som är sjukskrivna eller arbetslösa straffbeskattas.
- **Återinför arvsskatt, fastighetsskatt, förmögenhetsskatt och värnskatt.** En progressiv arvs- och fastighetsskatt har en tydlig utjämnande effekt på inkomst- och förmögenhetsfördelningen i samhället. Dyra fastigheter och stora arv bör beskattas, vilket är ekonomiskt effektivt samt principiellt viktigt. En återinförd arvsskatt bör dessutom ackompanjeras av en gåvoskatt, med det begränsade syftet att undvika skattesmitning. Fastighetsskatten är en av de mest effektiva skatterna då den inte påverkar människors konsumtionsmönster i någon större utsträckning, dessutom är den svår att undgå. För att fastighetsskatten ska få rätt effekt bör den vara baserad på marknadsvärdet av en fastighet samt innehålla undantag för fastigheter under ett visst värde. Vi menar även att förmögenhetsskatten bör återinföras.
- **Avskaffa ROT, RUT och ränteavdraget för bolån.** ROT och RUT är skatteavdrag som främst används av hushåll med höga inkomster. Att staten varje år lägger miljarder på att subventionera städning och renoveringar i höginkomsttagares hem är en orimlig prioritering. Dessutom har ROT- och RUT-avdragen visat sig vara mycket dyra och ineffektiva åtgärder för att skapa arbetstillfällen. Ränteavdragen för bolån kostar även staten enorma summor pengar varje år och bidrar till att spä på en redan ohållbar situation med en stor privat skuldsättning. Genom att avskaffa ROT- och RUT-avdragen samt ränteavdraget för bolån kan resurser i stället frigöras till viktigare satsningar.

- **EU-samarbete kring skattesmitning.** Svenska förmögenheter utomlands uppgår till 432-734 miljarder kronor — i EU är samma siffra 7 600 miljarder dollar. Detta innebär stora skatteförluster och EU bör därför arbeta för att inrätta ett globalt förmögenhetsregister och stänga ner skatteparadisen. Dessutom smiter bolag från skatten genom skatteplaneringsupplägg. Detta leder till att 20% av intäkterna från bolagsskatten försvinner i EU. Det går att minska incitamenten för företag att smita från att betala skatt genom att låta aktieägare dra av bolagsskatten från kapitalvinstskatten i EU. I ett sådant system skulle exempelvis utdelningar från företag som flytt bolagsskatt bli hårdare beskattade än utdelningar från företag som betalat svensk bolagsskatt på 22 procent.
- **Inför enhetlig mervärdesskatt.** Sverige har idag ett mycket krångligt skattesystem för mervärdesskatter. Detta skapar stora effektivitetsförluster för såväl företag som samhället i stort. Differentierade moms-satser leder till en negativ spiral som urholkar systemet då olika intressen bedriver lobbyverksamhet för att just deras bransch ska få lägre moms. Granskningar av den nedsatta momsen på livsmedel tyder på att de fördelningspolitiska fördelarna av differentierade moms-satser kan fås mer effektivt genom förändringar i transfereringssystemen, som exempelvis riktade bidrag. Vi ser dessutom att en enhetlig mervärdesskatt kommer att ge staten mer skatteintäkter som kan användas i välfärden.